

OPĆI PODATCI			
IME I PREZIME		Nadira Puškar Mustafić	
Naziv studija		Poslijediplomski sveučilišni studij Književnost i kulturni identitet	
Matični broj		106	
Naslov doktorske disertacije	Jezik rada	hrvatski jezik	
	hrv.	KATARZIČNI EFEKTI SUVREMENE AUTO/BIOGRAFSKE AMERIČKE DRAME	
	engl.	CATHARTIC EFFECTS IN CONTEMPORARY AUTO/BIOGRAPHICAL AMERICAN DRAMA	
Područje / polje / grana		humanističke znanosti / filologija / teorija i povijest književnosti	
Mentor 1 titula, ime i prezime		prof. dr. sc. Sanja Nikčević (Umjetnička akademija u Osijeku)	
Mentor 2 titula, ime i prezime		prof. dr. sc. Josip Janković	
Povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije	titula, ime i prezime	ustanova	e-pošta
	1. izv. prof. dr. sc. Sanja Runtić	Filozofski fakultet Osijek	sruntic@ffos.hr
	2. doc. dr. sc. Alen Biskupović	Umjetnička akademija u Osijeku	alen.biskupovic@uaos.hr
	3. izv. prof. dr. sc. Biljana Oklopčić	Filozofski fakultet Osijek	boklopcic@ffos.hr
	4. doc. dr. sc. Silvija Ručević	Filozofski fakultet Osijek	srucevic@ffos.hr
	5. doc. dr. sc. Ivan Trojan	Filozofski fakultet Osijek	itrojan@ffos.hr
Datum imenovanja povjerenstva		Fakultetsko vijeće, 27. rujna 2016.	

OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE

Doktorska disertacija Nadire Puškar Mustafić *Katarzični efekti suvremene auto/biografske američke drame* ima pet poglavlja, uvod i zaključak te s literaturom, koja se sastoji od 153 bibliografske jedinice, dodacima, životopisom i sažecima na hrvatskom i engleskom jeziku obuhvaća 506 stranica.

Sadržaj radnje:

1. Uvod (str. 1–3)

2. Teorijski okvir rada (str. 4–51) – potpoglavlja: 2.1. KATARZA, 2.1.1. Opća definicija pojma, 2.1.2. Katarza: medicinski, religiozni i intelektualni aspekt, 2.1.2.1. Medicinski: katarza kao »(o)čišćenje«, 2.1.2.2. Religiozni: katarza kao »pročišćenje«, 2.1.2.3. Intelektualni: katarza kao »razjašnjenje«, 2.1.2.4. Preplitanje tri interpretativna aspekta katarze, 2.1.3. Katarza: emotivistički ili kognitivistički pristup, 2.1.4. Emocije katarze, 2.1.5. Odnos prema katarzi u kazalištu, 2.1.5.1. Platon vs. Aristotel, 2.1.5.2. Odnos prema katarzi u europskom kazalištu 20. i 21. stoljeća, 2.1.5.2.1. Epsko kazalište, 2.1.5.2.2. Kazalište apsurdna, 2.1.5.2.3. *In-yer-face* kazalište ili nova europska drama, 2.1.5.2.4. Protjerivanje katarze iz glavne struje europskog kazališta, 2.1.5.3. Odnos prema katarzi u američkom kazalištu 20. i 21. stoljeća, 2.1.6. Odnos prema katarzi u drugim znanostima; 2.2. TEORIJE RECEPCIJE, 2.2.1. Pojam recepcije u teoriji književnosti, 2.2.2. Začeci teorije recepcije: Roman Ingarden i Jan Mukařovský, 2.2.3. Autor i čitatelj kao partneri: Hans Robert Jauss i Wolfgang Iser, 2.2.4. Nestanak autora: Stanley Fish, Michel Foucault i Roland Barthes; 2.3. AUTOBIOGRAFIJA, 2.3.1. Povijest autobiografije, 2.3.2. Teorije autobiografije, 2.3.3. Autobiografija u užem smislu i autobiografska drama, 2.3.4. Pseudoautobiografija i pseudoautobiografska drama, 2.3.5. Biografija i biografska drama.

3. Literarni korpus istraživanja (str. 57–96) – potpoglavlja: 3.1. John Van Druten *Sjećam se Mame / I Remember Mama* (1944); 3.1.1. Sinopsis drame *Sjećam se Mame*, 3.1.2. Analiza drame *Sjećam se Mame*, 3.1.3. Drama *Sjećam se Mame* u kazalištu i na filmu; 3.2. Dore Schary *Izlazak sunca na Campobellu / Sunrise at Campobello* (1958), 3.2.1. Sinopsis drame *Izlazak sunca na Campobellu*, 3.2.2. Analiza drame *Izlazak sunca na Campobellu*, 3.2.3. Drama *Izlazak sunca na Campobellu* u kazalištu i na filmu; 3.3. William Gibson *Čudotvorka / Miracleworker* (1959), 3.3.1. Sinopsis drame *Čudotvorka*, 3.3.2. Analiza drame *Čudotvorka*, 3.3.3. Drama *Čudotvorka* u kazalištu i na filmu; 3.4. Leonard Gershe *Leptiri su slobodni / Butterflies Are Free* (1969), 3.4.1. Sinopsis drame *Leptiri su slobodni*, 3.4.2. Analiza drame *Leptiri su slobodni*, 3.4.3. Drama *Leptiri su slobodni* u kazalištu i na filmu, 3.5. Beth Henley *Zločini srca / Crimes of the Heart* (1979), 3.5.1. Sinopsis drame *Zločini srca*, 3.5.2. Analiza drame *Zločini srca*, 3.5.3. Drama *Zločini srca* u kazalištu i na filmu, 3.6. Neil Simon *Sjećanje na Brighton Beach / Brighton Beach Memoirs* (1983), 3.6.1. Sinopsis drame *Sjećanje na Brighton Beach*, 3.6.2. Analiza drame *Sjećanje na Brighton Beach*, 3.6.3. Drama *Sjećanje na Brighton Beach* u kazalištu i na filmu; 3.7. Robert Harling *Čelične magnolije / Steel magnolias* (1987), 3.7.1. Sinopsis drame *Čelične magnolije*, 3.7.2. Analiza drame *Čelične magnolije*, 3.7.3. Drama *Čelične magnolije* u kazalištu i na filmu; 3.8. David Auburn *Dokaz / Proof* (2001), 3.8.1. Sinopsis drame *Dokaz*, 3.8.2. Analiza drame *Dokaz*, 3.8.3. Drama *Dokaz* u kazalištu i na filmu.

4. Metodologija istraživanja (str. 98–105) – potpoglavlja 4.1. Cilj istraživanja, 4.2. Problemi istraživanja, 4.3. Hipoteze istraživanja, 4.4. Model istraživanja, 4.5. Metode prikupljanja podataka, 4.6. Metode obrade podataka, 4.7. Obilježja uzorka, 4.8. Materijal istraživanja, 4.9. Postupak provedbe istraživanja, 4.10. Instrumentarij istraživanja.

5. Rezultati i rasprava (str. 109–467) – potpoglavlja 5.1. Dominantne teme prema emocionalnim reakcijama recipijentata, 5.1.1. Rezultati obrade podataka dobivenih na osnovu doživljavanja i emocionalnih reakcija

ispitanika na temu nesporazumi među bliskim osobama, 5.1.2. Rezultati obrade podataka dobivenih kroz doživljavanje i emocionalne reakcije ispitanika na temu pomirenje nesporazumom rastavljenih bliskih osoba, 5.1.3. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu predrasude prema drugačijima ili drugima, 5.1.4. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu društvene sankcije prema nepodobnima, 5.1.5. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu žrtvovanje za druge, 5.1.6. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu stavljanje drugog u zaštitu, 5.1.7. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu ljubavi, 5.1.8. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu tip ljubavi, 5.1.9. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu uspjeha, 5.1.10. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu tuga/nesreća, 5.1.11. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu ljudska zloba, 5.1.12. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu plemenitost, 5.1.13. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama na temu dostojanstvo/ustrajnost, 5.1.14. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu strah(od), 5.1.15. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu sram prouzrokovan, 5.1.16. Rezultati obrade dobivenih podataka o doživljavanju i emocionalnim reakcijama ispitanika na temu emocionalni slom (prouzrokovan); 5.2. Rasprava rezultata prvog istraživačkog problema vezanog za dominantne emocionalne reakcije recipijenata na ponuđene teme u pojedinačnim obrađivanim dramama, 5.2.1. Statističke razlike dobivene obradom podataka vezanih za prvi istraživački problem (dominantne emocionalne reakcije recipijenata na teme ponuđene u pojedinačnim obrađivanim dramama); 5.3. Efekti dramskih događaja na recipijente u pogledu osjećaja recipijenata tijekom recepcije pojedinačnih drama odabranih za istraživanje, 5.3.1. Utjecaj dramskih događaja iz pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na izazivanje suosjećanja kod recipijenata, 5.3.2. Utjecaj dramskih događaja iz pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na izazivanje poriva za pomoć kod recipijenata, 5.3.3. Utjecaj dramskih događaja iz pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na izazivanje sažaljenja kod recipijenata, 5.3.4. Utjecaj dramskih događaja iz pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na izazivanje tuge kod recipijenata, 5.3.5. Utjecaj dramskih događaja iz pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na izazivanje ljutnje kod recipijenata, 5.3.6. Utjecaj dramskih događaja iz pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na izazivanje radosti kod recipijenata; 5.4. Rasprava drugog istraživačkog problema vezanog za dominantne emocionalne reakcije ispitanika tijekom recepcije pojedinačnih odabranih drama, 5.4.1. Rasprava statističkih razlika za drugi istraživački problem vezan za dominantne emocije ispitanika tijekom recepcije pojedinačnih obrađivanih drama; 5.5. Pozitivan odnos recipijenata prema žanru auto/biografije općenito, 5.6. Rasprava trećeg istraživačkog problema vezanog za opći odnos recipijenata prema auto/biografiji, 5.7. Kvalitativna i kvantitativna metodologija u analizi rezultata vezanih uz pozitivan odnos stvarnih doživljaja recipijenata i konkretnih auto/biografskih drama, 5.8. Rasprava četvrtog istraživačkog problema vezanog za stavove recipijenata o stupnjevima pozitivnosti u odnosu njihove stvarnosti i auto/biografskog prikazanog u pojedinačnim obrađivanim dramama, 5.8.1. Rasprava statističkih razlika za četvrti istraživački problem, vezan za stavove recipijenata o intenzitetu pozitivnosti u odnosu njihove stvarnosti i auto/biografskog prikazanog u pojedinačnim obrađivanim dramama; 5.9. Analiza petog istraživačkog problema vezanog za osjećaje ispitanika nakon recepcije pojedinačnih drama, 5.9.1. Podsjećanje na doživljaj iz vlastitog života recipijenta u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje, 5.9.2. Stupanj prorađivanja događaja iz osobnog života recipijenta u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje, 5.9.3. Stupanj vraćanja recipijenata u osobni doživljaj u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje; 5.10. Stavovi recipijenata o korisnosti recepcije pojedinačnih drama odabranih za istraživanje prilikom rješavanja osobnih životnih dilema, 5.10.1. Stupanj rješavanja životnih dilema recipijenata u odnosu

na pojedinačne drame odabrane za istraživanje; 5.11. Analiza petog istraživačkog problema vezanog za osjećaje ispitanika nakon recepcije pojedinačnih drama; 5.12. Rasprava petog istraživačkog problema za pojedinačne drame odabrane za istraživanje, 5.12.1. Analiza statističkih razlika petog istraživačkog problema za pojedinačne drame, 5.12.2. Kvalitativna analiza odgovora sudionika o učincima sadržaja pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na rješenje njihovih osobnih životnih dilema; 5.13. Stupanj naučenog nakon recepcije pojedinačnih drama odabranih za istraživanje, 5.13.1. Kvalitativna analiza sadržaja odgovora recipijenata o ishodima učenja nakon upoznavanja s pojedinačnim dramama odabranim za istraživanje, 5.14. Rasprava petog istraživačkog problema za pojedinačne drame odabrane za istraživanje, 5.14.1. Analiza statističkih razlika petog istraživačkog problema za pojedinačne drame.

6. Zaključak (str. 472–477)

7. Literatura (str. 477–495)

8. Dodatak (str. 495–504)

Sažetak (str. 504–505)

Summary (str. 505–506)

Životopis (str. 506–507).

U Uvodu pristupnica izlaže osnovnu postavku rada – hipotezu da radnje američke auto/biografske drame, shvaćene kao niz uzročno-posljedičnih događanja vezanih psihološkom motivacijom uz glavne likove, postižu visok stupanj identifikacije kod recipijenata i u njima izazivaju složene psihološke procese koji rezultiraju katarzom.

Teorijski okvir rada (str. 4–57) podijeljen je na tri dijela u kojima se obrađuju temeljni teorijski pojmovi vezani uz istraživanje – katarza (str. 4–33), recepcija (str. 33–43) i autobiografija (str. 43–51).

Poglavlje »Katarza« polazi od određenja tragedije grčkog filozofa Aristotela koji u *Poetici* tragediju definira kao »oponašanje ozbiljne i cjelovite radnje primjerene veličine ukrašene govorom (i to svakom od vrsta ukrašavanja napose u određenim dijelovima tragedije); oponašanje se vrši ljudskim djelovanjem, a ne naracijom i ono sažaljenjem i strahom postiže očišćenje takvih osjećaja«. To pročišćenje osjećaja Aristotel je nazvao katarzom, ustvrdivši poslije da je upravo ona cilj/svrha tragedije. Doktorandica nadalje ističe kako je katarza, osim u umjetnosti, danas kao pojam prisutna i u brojnim suvremenim znanostima. Potom pruža pregled definicija pojma i u potpoglavljima opisuje medicinske (katarza kao »očišćenje«), religiozne (katarza kao »pročišćenje«) i intelektualne (katarza kao »razjašnjenje«) aspekte katarze, uz zaključak o nužnom prepletanju svih triju aspekata. Zatim navodi dva pristupa određenju katarze prema Cynthiji A. Freeland – emotivistički, prema kojem katarza nastaje iz uviđanja i osjećanja nečega, i kognitivistički, koji ističe nužnost razmišljanja i prosudbe, opisuje osnovne emocije o kojima govori Aristotel (strah, sažaljenje, suosjećanje, ljutnja tuga, radost), a zatim to sve primjenjuje na svoju hipotezu. Na temelju postojećih definicija, pristupnica navodi da će u radu koristiti sljedeća značenja pojma katarze: »1. katarza ('čišćenje', 'pročišćenje' ili 'prečišćavanje' emocija) koja nastaje čitanjem ili gledanjem tragedije (drame); 2. prethodno katarzičnom iskustvu, recipijenti se emocionalno identificiraju ili poistovjećuju s likovima (tj. osjećaju strah, sažaljenje ili slične emocije); 3. vrhunac drame izazvane emocije dovodi u ravnotežu, tj. postiže njihovu katarzu«. U potpoglavlju »Odnos prema katarzi u kazalištu« doktorandica pokazuje da je pojam katarza od samog početka imao i osporavatelje. Platon je smatrao da je bilo kakvo uznemiravanje osjećaja, pa tako i tragedija kao i njezina katarza, štetno. No, europsko je kazalište slijedilo Aristotelovu liniju kako u teorijskim tekstovima tako i u predstavama koje su smatrane uspješnijima ukoliko su imale jači katarzični efek, tvrdi ona. Nadalje ističe kako se u dvadesetom stoljeću dogodila promjena, pobuna dramatičara upravo protiv katarze. Epsko kazalište

Bertolda Brechta namjerno je tako nazvano kako bi se istaknulo kao protuteža aristotelovskom dramskom kazalištu. Brecht je smatrao da je uživljavanje, proživljavanje i bilo kakva druga emotivna uključenost publike koja vlada u europskom kazalištu štetna jer publiku »zaglupljuje«, odnosno pasivizira. Zato je razvio čitav sustav tehnika otuđenja s kojima će se publiku navesti da gleda, shvati i djeluje. I teatar apsurdna osporavao je aristotelijansku dramu jer je, prikazujući svijet bez smisla, »dokidao tri osnovna elementa tradicionalne drame: likove, radnju, ali i emocije«. Poslije je nova europska drama ili *in-yer-face* kazalište, inzistirala »samo na jednoj konvenciji« – prikazivanju nasilja u praznom svijetu – a redateljsko kazalište počivalo je na nekomunikativnim hladnim slikama. Doktorandica nadalje ističe kako je »glavna struja europskog kazališta 20 i 21. stoljeća uporno vodila borbu protiv uživljavanja publike u kazališnu predstavu i proživljavanja aristotelijanskih emocija«. U tome je uspjela, zaključuje ona, jer »današnje kazalište glavne struje ne priznaje katarzu kao dio visoke umjetnosti« te se bilo kakvo pozitivno emocionalno iskustvo prilikom gledanja predstave ili njegovo izazivanje smatra podilaženjem publici i kičem.

S druge strane, američko *mainstream* kazalište 20./21. stoljeća nastavilo je adresirati probleme suvremenog čovjeka u jednom realističnom, publici pristupačnom okviru, tvrdi Puškar Mustafić, ističući kako ju je upravo osobno recipijentsko i katarzično iskustvo američke drame dovelo do ovog istraživanja. Budući da su se emocije lakše eksteriorizirale u dramama nastalima prema istinitim događajima, istraživanje je poduzela upravo na takvim dramama pa je i dio teorijskog uvoda posvećen »Autobiografiji« (str. 43–51) u kojem osim osnovnih kriterija definicije »autobiografičnosti« – »identičnost autora i pripovjedača, identičnost života autora i života pripovjedača, kao i mogućnost da se prva dva kriterija provjere« – koje poslije primjenjuje u radu, donosi i povijest žanra. Na odabrani korpus drama primjenjuje i klasifikaciju autobiografske proze Helene Sablić Tomić na autobiografsku, pseudoautobiografsku i biografsku s obzirom na razinu sudjelovanja pripovjedača u radnji.

Teorijsku podlogu za istraživanje osjećaja recipijenata prilikom čitanja doktorandica pronalazi i u teoriji recepcije (poglavlje »Teorija recepcije«, str. 33–40). Pritom naglašava kako se odnos književnokritičke misli prema književnosti kao obliku komunikacije u kojoj sudjeluju autor, djelo i čitatelj mijenjao kroz tri etape u trima književnopovijesnim razdobljima. U 19. stoljeću (romantizam) dominiralo je proučavanje autora; u 20. st. (modernizam) dominiralo je proučavanje djela, a čitatelj je u oba slučaja bio puki konzument. Nove teorije recepcije, ističe Puškar Mustafić, smatraju čitatelja ponajprije važnim za interpretaciju djela (Roman Ingarden i Jan Mukařovský), zatim važnim za stvaranje značenja djela (Hans Robert Jauss i Wolfgang Iser), da bi na kraju proglasile smrt autora i ostavile jedino recipijenta odgovornog za značenje djela (Stanley E. Fish, Michel Foucault i Roland Barthes). Nadalje, kao problem ističe činjenicu da su sve navedene teorije oblikovane bez konkretnih empirijskih istraživanja čitateljske reakcije, u čemu vidi poticaj za vlastito istraživanje. S ciljem proučavanja iznesene hipoteze, doktorandica za istraživanje odabire američku dramu, i to onu iz tzv. realističkoga kanona, koja »pokriva« sedam desetljeća. Odabrana djela, čiji su junaci »poput nas«, za uporište imaju psihološku motivaciju i čvrstu priču kao logičan niz događaja vezanih uz glavne likove te snažnu autobiografsku komponentu, što omogućuje visok stupanj identifikacije recipijenata.

Poglavlje »Literarni korpus istraživanja« (str. 57–98) prikazuje odabrane drame nastale u razdoblju od 1944. do 2001.: 1. *Sjećam se Mame* (1944.) Jana Van Drutena; 2. *Izlazak sunca na Campobellu* (1958.) Dorea Scharija; 3. *Čudotvorka* (1959.) Williama Gibsona; 4. *Leptiri su slobodni* (1969.) Leonarda Gershea; 5. *Zločini srca* (1979.) Beth Henley; 6. *Sjećanje na Brighton Beach* (1983.) Neila Simona; 7. *Čelične Magnolije* (1987.) Roberta Harlinga i 8. *Dokaz* (2001.) Davida Auburna. Doktorandica ističe kako su sve navedene drame uspješnice prema američkim kriterijima – zbog duljine prikazivanja i potonjeg života koji uključuje česta kazališna uprizorenja i filmske adaptacije. Korpus auto/biografskih drama koje su napisane prema istinitom događaju nije odabran samo zbog mogućnosti poistovjećivanja nego i zato jer je riječ o tzv. afirmativnim

dramama koje naglašavaju da junak može riješiti svoje probleme i pokazuju moguća rješenja. Takav »sretan kraj« često izaziva zazor među književnim teoretičarima koji ga smatraju »nerealnim« pa je upravo zato važna auto/biografska komponenta djela, tvrdi Puškar Mustafić. Iako je analiza mogla uključiti i druge aspekte, doktorandica ističe kako se koncentrirala na ono što je bilo važno za istraživanje. Svaka drama je predstavljena detaljnim opisom radnje, zatim kratkom analizom, u kojoj se usredotočuje na probleme, rješenja problema i emocije likova, te na kraju analizom razlika u dramskoj i filmskoj verziji. To je napravljeno zato jer su neke drame ispitanicima prezentirane u kazališnom, a neke u filmskom obliku, čime se nastojalo pokazati da je u slučaju svih drama filmska i kazališna (dramska) verzija identična na razini priče, karaktera junaka i njihovih odnosa te da su odstupanja poput prenošenja neke scene u eksterijer ili korištenja krupnih planova minimalna.

U četvrtom poglavlju naslovljenom »Metodologija istraživanja« (str. 98–109) doktorandica u deset potpoglavlja obrazlaže metodologiju primijenjenu u provedenom empirijskom istraživanju. Prvo potpoglavlje (4.1. »Cilj istraživanja«) navodi glavni cilj – »ispitati djeluju li odabrane suvremene autobiografske američke drame katarzično na recipijente u uzorku« – te posebne ciljeve istraživanja – »ispitivanje djelovanja strukture i karakterizacije likova odabranih drama na emocije recipijenata, ispitivanje stava ispitanika o djelovanju auto/biografskog na njihove emocije i utvrđivanje statistički značajnih razlika u preferenciji određenih tema/likova u odnosu na dva različita načina recepcije sadržaja«. U drugom potpoglavlju (4.2. »Problemi istraživanja«) navedeno je pet istraživačkih problema kojima se istraživanje bavilo – teme/osobine likova na koje ispitanici dominantno reagiraju, dominantne emocije kojima ispitanici reagiraju na dramske sadržaje, stav ispitanika o načinu na koji reagiraju na specifično auto/biografske dramske sadržaje te utvrđivanje je li konačan efekt recepcije sadržaja odabranih drama na recipijente katarzičan. U trećem potpoglavlju (4.3. »Hipoteze«) navedene su glavna hipoteza (H: *suvremene auto/biografske drame izazivaju katarzične efekte kod recipijenata*) i sedam pomoćnih hipoteza istraživanja. Pomoćne hipoteze (H1–H7) bile su u funkciji opisivanja procesa dolaska do katarze kod recipijenata te su se istraživale teme/likovi/emocije koje pogoduju katarzičnim iskustvima. Također, dvije pomoćne hipoteze odnosile su se na specifično auto/biografske sadržaje, odnosno na ispitivanje stava ispitanika o tome može li istinitost događaja opisanih u obrađivanim dramama/filmovima pospješiti njihovo katarzično iskustvo. Nadalje, u četvrtom potpoglavlju (4.4. »Model istraživanja«) pojašnjeno je da je riječ o kvantitativnom i kvalitativnom istraživanju. Peto potpoglavlje (4.5. »Metode prikupljanja podataka«) obrazlaže uporabu metode ankete u istraživanju, a nakon spomenutog objašnjenja slijede definicije ankete i anketnog istraživanja uopće. U šestom potpoglavlju »Metodologije istraživanja« (4.6. »Metode obrade podataka«) ukratko su opisani postupci pomoću kojih su obrađivani odgovori ispitanika dobiveni provedenim anketnim istraživanjem. Za kvantitativnu obradu podataka korišten je programski paket SPSS 18.0., a za utvrđivanje postojanja značajnosti razlika među dvjema promatranim skupinama (čitatelji vs. gledatelji) korišteni su Hi-kvadrat i Fisherov egzaktni test te Cramerov V koeficijent kojim se utvrđuje značajnost povezanosti među promatranim varijablama. Također, kod analize otvorenih odgovora ispitanika korištena je kvalitativna analiza i to tako što su se tematski povezani odgovori grupirali u nekoliko kategorija te je nakon provedbe tog postupka izvršena tematski i sadržajno bazirana kvalitativna analiza. Sedmo potpoglavlje (4.7. »Obilježja uzorka«) odnosi se na osnovne karakteristike ispitanika u uzorku. Kako je prikazano u tablici s osnovnim podacima o ispitanicima, od ukupno 30 ispitanika u uzorku, 16 njih upoznalo se s odabranim dramama čitanjem, dok je 14 ispitanika gledalo filmske adaptacije drama. U osmom potpoglavlju (4.8. »Materijal istraživanja«) najprije su navedeni nazivi drama i njihovih filmskih adaptacija. Doktorandica navodi da je odabrala (prema američkim kriterijima) kanonske drame i njihove filmske adaptacije, a smatrala je da filmske adaptacije mogu izuzetno dobro poslužiti kao alternativni način upoznavanja s dramama jer gotovo u potpunosti slijede originalne dramske tekstove, kako je dokazala u potpoglavlju »Literarni korpus istraživanja«. Deveto potpoglavlje (4.9. »Postupak provedbe istraživanja«) obrazlaže način na koji su odabrani ispitanici za

istraživanje. U suradnji sa zeničkim i tuzlanskim sveučilištima, doktorandica je provela »pilot« anketu te je na temelju rezultata definirala broj ispitanika, odnosno drama potrebnih za istraživanje. U desetom potpoglavlju (4.10. »Instrumentarij istraživanja«) prikazan je upitnik i objašnjena je svrha 15 pitanja postavljenih u anketi. Jedna skupina pitanja (1,2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10,11, 13, 15) analizirala se kvantitativno. Preostala tri pitanja (7, 12 i 14) bila su otvorenog tipa te su odgovori ispitanika kvalitativno analizirani. Također, napravljene su i grupe sastavljene od različitih pitanja, a svrha grupiranja bila je odgovoriti na pojedinačne istraživačke probleme postavljene u istraživanju. Prvo i petnaesto pitanje odnosilo se na obilježja ispitanika u uzorku – dob, spol, stupanj naobrazbe i način recepcije. Nadalje, odgovori ispitanika na drugo pitanje u anketi obrađeni su sa svrhom donošenja zaključaka o prvom istraživačkom problemu – recipijenti reagiraju na dominantno iste teme. Drugi istraživački problem odnosio se na dominantne emocionalne reakcije ispitanika tijekom recepcije pojedinačnih drama/filmova i uključio je obradu trećeg anketnog pitanja. Cilj trećeg istraživačkog problema (pitanja 4, 5, 6) bio je ispitati opći stav ispitanika prema djelovanju auto/biografskog žanra na njihove emocije, a svrha četvrtoga istraživačkog problema (7, 8, 9) kvantitativno i kvalitativno analizirati pozitivan odnos stvarnosti recipijenata i auto/biografskih sadržaja adresiranih u pojedinim dramama/filmovima. Peti istraživački problem (pitanja 10, 11, 12, 13 i 14) imao je za cilj ispitati postojanje katarzičnih efekata drama/filmova na ispitanike, kao i na sposobnost rješavanja osobnih životnih dilema ispitanika usprkos mogućim katarzičnim djelovanjima pojedinačnih obrađivanih drama/filmova.

Peto poglavlje »Rezultati i rasprava« (str. 109–472) ima 12 potpoglavlja. U prvom potpoglavlju, koje se sastoji od 16 novih potpoglavlja (5.1. »Dominantne teme prema emocionalnim reakcijama ispitanika«), fokus je bio na izdvajanju dominantnih tema, prikaza likova te njihovih emocija i karakternih osobina. Na spomenuti problem odgovoreno je tako da su za svaku pojedinačnu dramu obrađivanu u istraživanju napravljeni grafički i deskriptivni prikazi distribucija odgovora njihovih čitatelja i gledatelja na drugo pitanje ankete. Na osnovi dominantnih emocionalnih reakcija recipijenata iz dviju promatranih skupina, definirane su i dominantne teme, likovi te njihove emocije i karakterne osobine. Također, dati su i tablični prikazi odgovora čitatelja i gledatelja na pojedinačne stavke drugog pitanja praćeni deskriptivnim pojašnjenjima te rezultatima Hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa.

U drugom potpoglavlju, 5.2. »Rasprava rezultata prvog istraživačkog problema vezanog za dominantne emocionalne reakcije recipijenata na ponuđene teme u pojedinačnim obrađivanim dramama«, ukratko su predstavljene dominantne emocionalne reakcije ispitanika na teme/osobine likova prikazane u pojedinačnim obrađivanim dramama. Pet najfrekventnijih emocionalnih reakcija ispitanika analizirano je referiranjem na sadržaje pojedinačnih drama/filmova te je tako pokazano s kojim su se likovima u dramama/filmovima ispitanici najčešće identificirali. U novom potpoglavlju drugog potpoglavlja, »5.2.1. Statističke razlike dobivene obradom podataka vezanih za prvi istraživački problem«, sumirane su i analizirane statistički značajne razlike između dviju promatranih skupina recipijenata – čitatelja i gledatelja. Utvrđeno je da su se ispitanici iz dviju promatranih skupina razlikovali u samo nekoliko slučajeva, ali i da je bilo dosta sporednih tema na koje su reagirali isključivo čitatelji, odnosno gledatelji (iako to nije proizvelo statistički značajne razlike). Općenito, zaključeno je da se kod pojava statistički značajnih razlika između čitatelja i gledatelja, odnosno kod preferencija određenih odgovora u pojedinačnim skupinama recipijenata, moglo raditi o specifičnim percepcijama, odnosno interpretacijama čitatelja/gledatelja koji su se mogli fokusirati na (za njih značajne) sporedne teme, aspekte ili likove. Također, naglašeno je i to da su slična osobna iskustva pojedinih recipijenata (ili njihovo svjedočenje o tome) mogli utjecati na pojavu ovakvih razlika.

Treće potpoglavlje, 5.3. »Efekti dramskih događaja na recipijente u pogledu osjećaja recipijenata tijekom recepcije pojedinačnih drama odabranih za istraživanje«, ima šest potpoglavlja podijeljenih prema šest

različitih mogućih emocionalnih reakcija ispitanika na obrađivane drame/filmove – suosjećanje, poriv za pomoć, sažaljenje, tuga, ljutnja i radost. Spomenute emocionalne reakcije ispitanika tijekom čitanja/gledanja drama prikazane su kroz grafikone i tablice, a nakon svakoga grafikona/tablice slijedio je opis prikazanih podataka. Također, predstavljeni su i rezultati Hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa kojima je utvrđivano postojanje statistički značajnih razlika između dviju promatranih skupina recipijenata.

U četvrtom potpoglavlju, 5.4. »Rasprava drugog istraživačkog problema vezanog za dominantne emocionalne reakcije ispitanika tijekom recepcije pojedinačnih odabranih drama«, sumirani su rezultati odgovora ispitanika prikazani i opisani u trećem potpoglavlju, a potom su emocionalne reakcije ispitanika povezane sa sadržajima pojedinačnih drama. Najčešći odabiri ispitanika, po dvije njihove najfrekventnije emocionalne reakcije, pokazali su s kojim su se likovima ispitanici kroz spomenute emocije najčešće identificirali. Na primjer, kod drame *Sjećam se Mame* ispitanici su najčešće reagirali suosjećanjem i osjećajem poriva za pomoć prema nižem socio-ekonomskom statusu, što je pokazalo da su se općenito identificirali sa siromašnom norveškom emigrantskom obitelji Hanson. U potpoglavlju 5.4.1.»Rasprava statističkih razlika za drugi istraživački problem vezan za dominantne emocije ispitanika tijekom recepcije pojedinačnih obrađivanih drama« sumirane su statistički značajne razlike između dviju promatranih skupina recipijenata. Pokazano je da su se statistički značajne razlike javile u manjem broju slučajeva. Na primjer, kod recepcije drame *Zločini srca* gledatelji su više suosjećali s osobama kojima nije uzvraćena ljubav, a čitatelji s osobama nižeg socio-ekonomskog statusa. Tu pojavu, kao i činjenicu da se kod drugih drama javio manji broj stavki koje su birali isključivo čitatelji ili gledatelji, doktorandica pripisuje ili specifičnim gledateljskim percepcijama pojedinih glumačkih interpretacija ili specifičnim čitateljskim interpretacijama pojedinih scena prikazanih u dramskim tekstovima.

Peto potpoglavlje, 5.5. »Pozitivan odnos recipijenata prema žanru auto/biografije općenito«, razloženo je na tri potpoglavlja. U kratkom uvodu iznesen je cilj bavljenja trećim istraživačkim problemom – ispitati opći stav ispitanika o djelovanju auto/biografskih sadržaja drama/filmova na njih. U prvom potpoglavlju, 5.5.1. »Odnos recipijenata prema auto/biografiji u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje«, deskriptivno i grafički su prikazani rezultati odgovora ispitanika na četvrto pitanje – auto/biografski sadržaji konkretnih drama pojačavaju emocionalni odjek recipijenata ispitanika. Također, navedeni su i rezultati Hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa i njihove analize. Drugo potpoglavlje, 5.5.2. »Razlika u emocionalnom doživljaju auto/biografije s obzirom na stvarno i literarno iskustvo u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje«, bavilo se ispitivanjem stavova ispitanika o razlici u doživljaju stvarnih i literariziranih događaja. Ponovno su napravljeni grafički, tablični i deskriptivni prikazi, s posebnim osvrtom na rezultate hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa te njihovom interpretacijom. Treće potpoglavlje, 5.5.3. »Svijest recipijenata o djelovanju auto/biografskog u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje«, odnosi se na stav ispitanika o djelovanju auto/biografskog na njih. Rezultati su prikazani grafički i tablično, a uslijedili su opisi s osvrtima na rezultate hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa.

Šesto potpoglavlje u raspravi i rezultatima, 5.6. »Rasprava trećeg istraživačkog problema vezanog za opći odnos recipijenata prema auto/biografiji«, sumira nalaze dobivene ispitivanjem trećega istraživačkog problema. Kako je pokazala sveukupna analiza, opća svijest ispitanika o djelovanjima auto/biografskog bila je poprilično visoka, a najviše se aktivirala tijekom recepcije drame *Dokaz*. Također, analiza šestog pitanja pokazala je da su ispitanici tijekom recepcije pojedinačnih drama pokazivali određenu svijest o djelovanju auto/biografskog na njih – najviše kod drame *Sjećanje na Brighton Beach*, a najmanje kod drame *Dokaz*. Konačno, kod analize četvrtog pitanja, svijest o djelovanju auto/biografskog nakon djelovanja pojedinačnih drama, uočeno je da se kod recepcije pojedinačnih obrađivanih drama/filmova svijest ispitanika o djelovanju auto/biografskog znatno povećala. U potpoglavlju šestog potpoglavlja, 5.6.1. »Analiza statističkih razlika za treći istraživački problem

vezan za opći odnos recipijenata prema auto/biografiji«, pronađena je samo jedna statistički značajna razlika između čitatelja i gledatelja drame *Čudotvorka*, dok su se kod ostalih drama pojavile male razlike preferenciji odgovora čitatelja, odnosno gledatelja. Na temelju tih razlika određeno je koja je od dviju skupina recipijenata bila osvještenija u pogledu djelovanja auto/biografskog na nju, kao što je primjerice bio slučaj s gledateljima drame *Sjećam se Mame*.

Sedmo potpoglavlje, 5.7. »Kvalitativna i kvantitativna metodologija u analizi rezultata vezanih uz pozitivan odnos stvarnih doživljaja recipijenata i konkretnih auto/biografskih drama«, obuhvaća tri potpoglavlja koja se odnose na istraživanje četvrtoga istraživačkog problema. U prvom potpoglavlju sedmog potpoglavlja, 5.7.1. »Podsjećanje na doživljaj iz vlastitog života recipijenta u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje«, kvalitativno se analiziraju otvoreni odgovori ispitanika koji su se odnosili na doživljaje iz njihovih osobnih života na koje su ih drame podsjetile. Rezultati su najprije prikazani u tablicama, a uslijedila su i deskriptivna pojašnjenja odgovora. Drugo potpoglavlje sedmog potpoglavlja, 5.7.2. »Stupanj prorađivanja događaja iz osobnog života recipijenta u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje«, prikazuje kvantitativne rezultate odgovora ispitanika na osmo pitanje kroz grafikone i tablice. Slijede opisi rezultata, s posebnim osvrtima na opise rezultata hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa. Treće potpoglavlje sedmog potpoglavlja, 5.7.3. »Stupanj vraćanja recipijenata u osobni doživljaj u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje«, također je obrađeno grafički i deskriptivno. Kao i u ostalim poglavljima koja su analizirana kvantitativno, napravljen je poseban osvrt i na rezultate hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa.

U osmom potpoglavlju, 5.8. »Rasprava četvrtog istraživačkog problema vezanog za stavove recipijenata o stupnjevima pozitivnosti u odnosu njihove stvarnosti i auto/biografskog prikazanog u pojedinačnim obrađivanim dramama«, sumiraju se rezultati i analize triju pitanja uključenih u rješavanje četvrtoga istraživačkog problema (7., 8. i 9.). Na osnovi iskustava ispitanika, koje su pojedinačne drame/filmovi podsjetili na njihova osobna iskustva, definiran je odnos stvarnosti recipijenata i auto/biografije. Također, osmi pododjeljak imao još jedan pododjeljak – 5.8.1. »Analiza statističkih razlika za treći istraživački problem vezan za opći odnos recipijenata prema auto/biografiji«. I u tom slučaju nije bilo mnogo statistički značajnih razlika. Najviše ih je bilo kod drame *Čudotvorka*, kod koje su gledatelji dali prednost djelovanju stvarnog događaja u odnosu na literarni, što ukazuje na to da njihova svijest o djelovanju auto/biografskog nije bila podstaknuta, dok su čitatelji u tom pogledu bili neutralni. Statistički značajna razlika javila se i kod drame *Leptiri su slobodni*, i to u pogledu njihovih stavova o djelovanju drame.

Isto tako, u potpoglavlju osmog potpoglavlja, 5.8.1. »Rasprava statističkih razlika za četvrti istraživački problem, vezan za stavove recipijenata o intenzitetu pozitivnosti u odnosu njihove stvarnosti i auto/biografskog prikazanog u pojedinačnim obrađivanim dramama«, nabrojane su razlike u odgovorima čitatelja, odnosno gledatelja na pojedinačna pitanja uključena u četvrti istraživački problem. Utvrđeno je da kod tih pitanja između čitatelja i gledatelja nisu pronađene statistički značajne razlike. Međutim, pojavili su se odgovori koje su birali isključivo čitatelji, odnosno gledatelji, što je doktorandica pripisala iskustvima značajnim upravo za te pojedine recipijente.

U devetom potpoglavlju, 5.9. »Analiza petog istraživačkog problema vezanog za osjećaje ispitanika nakon recepcije pojedinačnih drama«, grafički i deskriptivno su prikazani rezultati koji se odnose na dominantne emocije ispitanika nakon recepcije pojedinačnih drama. Također, obrađeni su i analizirani rezultati hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa s ciljem utvrđivanja postojanja značajnih razlika.

U desetom potpoglavlju, 5.10. »Stavovi recipijenata o korisnosti recepcije pojedinačnih drama odabranih za

istraživanje prilikom rješavanja osobnih životnih dilema«, analizirani su stavovi ispitanika o korisnosti pojedinačnih obrađivanih drama/filmova u istraživanju. Odgovori ispitanika na jedanaesto pitanje prikazani su grafički i analizirani deskriptivno, s posebnim osvrtom na rezultate hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa (5.10.1. »Stupanj rješavanja životnih dilema recipijenta u odnosu na pojedinačne drame odabrane za istraživanje«). Također, u drugom potpoglavlju desetog potpoglavlja, 5.10.2. »Kvalitativna analiza odgovora sudionika o učincima sadržaja pojedinačnih drama odabranih za istraživanje na rješenje njihovih osobnih životnih dilema«, izvršena je kvalitativna analiza odgovora ispitanika koji su smatrali da im je recepcija pojedinačnih obrađivanih drama/filmova bila korisna u rješavanju osobnih životnih dilema.

U jedanaestom potpoglavlju, 5.11. »Stupanj naučenog nakon recepcije pojedinačnih drama odabranih za istraživanje«, grafički su prikazani i deskriptivno obrađeni rezultati odgovora ispitanika na trinaesto pitanje. Također, doktorandica se posebno osvrnula i na rezultate hi-kvadrat i Fisherova egzaktnog testa, odnosno njihovu analizu. U potpoglavlju jedanaestog potpoglavlja, 5.11.1. »Kvalitativna analiza sadržaja odgovora recipijenta o ishodima učenja nakon upoznavanja s pojedinačnim dramama odabranim za istraživanje«, izvršena je kvalitativna analiza odgovora ispitanika. Najprije su odgovori ispitanika prikazani u tablicama, a potom su analizirani u korelaciji sa sadržajima pojedinačnih obrađivanih drama/filmova. Iz tih se analiza može zaključiti koji su likovi, odnosno događaji bili najpoticajniji za ispitanike za postizanje katarze kroz učenje iz iskustava drugih (kognitivistička katarza).

U dvanaestom potpoglavlju, 5.12. »Rasprava petog istraživačkog problema za pojedinačne drame odabrane za istraživanje«, sumirani su rezultati analiza odgovora ispitanika na četiri pitanja uključena u peti istraživački problem. Zaključeno je da su sve drame djelovale na ispitanike na emotivističkom, ali i kognitivističkom planu. Također, značajan broj ispitanika smatrao je da je mogao rješavati neke svoje osobne životne dileme zahvaljujući katarzičnim djelovanjima. U potpoglavlju dvanaestog potpoglavlja, 5.12.1. »Analiza statističkih razlika petog istraživačkog problema za pojedinačne drame«, sumirane su statistički značajne razlike za pojedinačna kvantitativno analizirana pitanja petoga istraživačkog problema. Utvrđeno je da su se čitatelji, odnosno gledatelji razlikovali u manjem broju stavki kvantitativno analiziranih pitanja uključenih u peti istraživački problem. Doktorandica je to objasnila specifičnim osobnim iskustvima recipijenta, ali i njihovim specifičnim gledateljskim percepcijama, odnosno čitateljskim interpretacijama pojedinih tema/likova obrađivanih u dramama.

U zaključnom, šestom poglavlju (str. 472–477) doktorandica je podsjetila na kontekst iz kojeg je nastala osnovna teza rada te je kroz kratke osvrte upotrijebljenih teorija nabrojala hipoteze i obrazložila u kojoj mjeri su one potvrđene dobivenim rezultatima. Pritom je utvrđivala rezultate kvantitativne i kvalitativne analize odgovora recipijenta na pojedinačna pitanja u pet različitim istraživačkim problemima, što ju je dovelo do nekoliko zaključaka u odnosu na postavljene hipoteze. Iako u istraživanju nije korišten velik uzorak drama, on je relevantan za istraživanje, a paradigmatički za američku dramu, jer su odabrani reprezentativni predstavnici američkih kanonskih drama iz svih desetljeća od 1940-ih godina do danas.

Slijedeći postavke njemačkog teoretičara recepcije Wolfganga Isera, koji je smatrao da između autora i recipijenta postoji neverbalni dijalog koji autor uspostavlja uvođenjem poznatih ili tradicionalnih književnih konvencija u djelo, pretpostavljeno je da će reakcije recipijenta na pojedinačne drame biti dominantno iste i sadržajno utemeljene, i to upravo zato jer odabrane suvremene američke drame imaju tradicionalnu dramsku strukturu i prepoznatljive likove (H1). Uzorak je za cilj imao pokazati na koji način na navedene drame reagira neamerička publika te može li se dokazati Iserova teza o zajedničkim recipijentskim iskustvima (u ovom slučaju na događaje iz radnje djela), čemu posebno pridonosi to što je dio ispitanika stekao doživljaj drama

čitanjem, a drugi gledanjem. Kako su pokazali deskriptivni i grafički prikazi distribucija odgovora recipijenata (čitatelja i gledatelja) za prvi istraživački problem, oni su dominantno reagirali na teme, likove i emocije likova koje su autori u dramama doista i adresirali, što je u potpunosti potvrdilo prvu pomoćnu hipotezu koju je pristupnica postavila.

Tragom teorije recepcije Hansa Roberta Jaussa, koji je tvrdio da se kod recipijenata koji su u kontaktu sa sadržajima u kojima je razvijen neverbalni dijalog između autora i recipijenta stvara kolektivni horizont očekivanja ili predispozicija za niz sličnih ili istih emocionalnih reakcija, formulirana je druga pomoćna hipoteza – emocionalne reakcije recipijenata na odabrane drame bit će dominantno iste ili slične (H2). Kako su pokazali deskriptivni i grafički prikazi raspodjela odgovora recipijenata vezanih za drugi istraživački problem, recipijenti su na ponuđene repertoare tema, likova i emocija reagirali sličnim, odnosno dominantno istim emocijama. Pored toga što su rezultati analize u potpunosti afirmirali drugu pomoćnu hipotezu, dodatno su potvrdili i postojanje dijaloškog ili partnerskog odnosa između autora i recipijenata.

U definiciji tragedije Aristotel kao nužne tragične (tj. katarzične) emocije navodi isključivo sažaljenje i strah. Međutim, teoretičari Richard Janko i Humphry House argumentiraju teoriju o mogućnosti nastanka katarze iz više različitih emocija. S osloncem na njihove zaključke pretpostavljeno je da će odabrane drame, prethodno iskustvu katarze, izazvati niz različitih emocija kod recipijenata (H3). Kako je pokazao deskriptivni i kvantitativni prikaz rezultata distribucija odgovora recipijenata na pitanje o tome kako su se osjećali tijekom recepcije pojedinačnih drama, recipijenti su na odabrane dramske sadržaje reagirali uglavnom suosjećanjem, tugom, ljutnjom i radošću. Naknadno povezivanje rezultata spomenute analize s rezultatima analize odgovora recipijenata u pogledu njihovih stavova o uspješnosti pojedinačnih drama u proizvodnji katarzičnih efekata na njih u potpunosti je potvrdilo pretpostavku o katarzi kao iskustvu koje može nastati iz niza različitih emocija.

Nadalje, oslonivši se na osobno recipijentsko iskustvo, doktorandica je pretpostavila da će auto/biografski sadržaji odabranih drama/filmova pojačati emocionalni odjek i kod naših recipijenata (H4). Ta hipoteza, ili treći istraživački problem, ispitana je analizom odgovora ispitanika na dvije grupe pitanja. Kod prve grupe pitanja (4, 5 i 6) promatran je opći odnos, odnosno svijest recipijenata o djelovanju auto/biografskih sadržaja na njih. Kako je pokazala sveukupna kvantitativna analiza odgovora recipijenata na pojedinačna pitanja uključena u treći istraživački problem, svijest recipijenata o djelovanju auto/biografskog donekle se povećala nakon recepcije pojedinačnih obrađivanih drama. Ta činjenica djelomično je afirmirala i pomoćnu hipotezu o stimulativnom djelovanju auto/biografskih sadržaja na emocije recipijenata. Nadalje, kvalitativne i kvantitativne analize odgovora recipijenata na drugu grupu pitanja (7, 8 i 9), uključenih u rješavanje trećega istraživačkog problema, pokazale su da je značajan broj recipijenata u pojedinačnim dramama prepoznao osobna iskustva, na temelju čega je definiran pozitivan odnos između stvarnosti recipijenata i auto/biografije. Ukratko, sveukupna analiza pokazala je da je taj odnos bio općenito pozitivan, odnosno djelomično je potvrđena i pomoćna hipoteza prema kojoj se recipijenti i na temelju osobnih iskustava mogu povezati s auto/biografskim sadržajima pojedinačnih obrađivanih drama, što rezultira povećanjem njihova emocionalnog odjeka na pojedinačne drame.

Na osnovi postavki Cynthije A. Freeland, koja interpretatore katarze dijeli na emotiviste ili kognitiviste, postavljena je hipoteza prema kojoj katarza može nastati iz emocionalnoga ili kognitivnog zadovoljstva recipijenata nakon recepcije pojedinačnih drama. Emocionalno zadovoljstvo, ili emotivistička katarza recipijenata, definirano je kao suosjećanje s likovima iz pojedinačnih obrađivanih drama nakon njihove recepcije ili kao olakšanje/odterećenje zbog mogućnosti ponovnog proživljavanja/prorađivanja osobnih događaja kroz njihovu recepciju. S druge strane, kognitivistička katarza definirana je kao uspješnost djelovanja

pojedinačnih drama u poučavanju ispitanika. Kako je pokazala analiza odgovora uključenih u rješavanje četvrtoga istraživačkog problema, vezanog za dominantne emocionalne reakcije recipijenata nakon proživljavanja osjećaja izazvanih dramom, većina recipijenata doživjela je emotivističku, ali i kognitivističku katarzu. Dakle, ovakav nalaz, ističe Puškar Mustafić, u potpunosti je potvrdio osnovnu hipotezu prema kojoj suvremene auto/biografske drame izazivaju katarzične efekte kod recipijenata. Osim toga, analiza odgovora koji su se odnosili na osjećaje recipijenata nakon recepcije pojedinačnih drama pokazala je da je većina emotivističkih katarzičnih iskustava recipijenata nastala iz suosjećanja s drugima, odnosno da je znatno manji broj recipijenata doživljavao emotivističko-katarzična iskustva podsjećanjem na događaje iz osobnog života. Također, analizom odgovora recipijenata na pitanje o uspješnosti kognitivističkog djelovanja pojedinačnih obrađivanih drama/filmova na njih, utvrđeno je kako je većina ispitanika nešto naučila kroz njihovu recepciju. U pogledu uspješnosti kognitivističko-katarzičnog djelovanja pojedinačnih drama na recipijente izvršena je i kvalitativna analiza otvorenih odgovora recipijenata u kojima su oni opisali pouke koje su dobili iz pojedinačnih drama. Time su rasvijetljena i konkretna iskustva iz kojih je nastala kognitivistička katarza recipijenata.

Konačno, kao dio četvrtoga istraživačkog problema, ispitana je i pomoćna hipoteza (antiteza subverzivnim teorijama katarze) prema kojoj odabrane drame, usprkos katarzičnim djelovanjima na recipijente, mogu pomoći recipijentima prilikom rješavanja njihovih osobnih životnih dilema (H6). Analizom odgovora recipijenata u pogledu njihovih stavova o korisnosti pojedinačnih drama pri rješavanju osobnih životnih dilema došlo se do saznanja da su ispitanici uz pomoć recepcije pojedinačnih drama donekle uspijevali rješavati neke osobne životne dileme, što je djelomično potvrdilo i tu pomoćnu hipotezu. Također, kvalitativnom analizom otvorenih odgovora ispitanika dobiven je uvid u to o kojim se dilemama recipijenata konkretno radilo.

Dakle, kako se može uočiti iz gore navedenih doktorandičnih opažanja o hipotezama postavljenima u radu, od šest postavljenih hipoteza, tri su bile potpuno, a tri djelomično potvrđene. Ukratko, recipijenti su na ponuđene repertoare tema i likova reagirali nizom dominantno istih emocija (suosjećanje, radost, tuga, ljutnja i dr.), a intenzitet tih emocija djelomično su pojačali auto/biografski sadržaji iz pojedinačnih obrađivanih drama. Također, intenzitet odjeka auto/biografskog djelomično su pojačali i događaji iz osobnih života recipijenata koje su prepoznali u pojedinačnim obrađivanim dramama. Konačno, pristupnica je u zaključnom poglavlju istaknula kako je kvantitativna analiza rezultata odgovora za pojedinačne drame i pitanja pokazala da se ispitanici razlikovali po načinu recepcije (čitatelji vs. gledatelji) u većini slučajeva nisu statistički značajno razlikovali (H7). Ipak, statistički značajne razlike pojavile su se u manjem broju slučajeva gdje su čitatelji i gledatelji imali različite stavove u pogledu različitih postavljenih istraživačkih problema. Međutim, kako je prethodno pretpostavljeno, te razlike nisu nastale kao posljedica različitih sadržaja pojedinačnih drama i njihovih filmskih adaptacija jer su se ti sadržaji tek minimalno razlikovali. Stoga je zaključeno da su neki od mogućih razloga pojave tih nominalnih razlika između čitatelja i gledatelja veća podložnost nekih recipijenata vizualnom prikazu opisanog događaja (upečatljivo odglumljena uloga sjajnog glumca), odnosno perceptivna udešenost recipijenata kod kojih veliku ulogu igra i osobno iskustvo. Dakle, hipoteza o nepostojanju statistički značajnih razlika između dviju promatranih skupina također je većim djelom potvrđena, zaključuje Puškar Mustafić.

Statistički značajne razlike među skupinama nađene su tek u izuzetnim slučajevima kao što je: 1.) hi-kvadrat testom utvrđen rezultat za dramu *Izlazak sunca na Campobellu* koji se očituje u distribuciji odgovora na pitanje o ljubavi ($\chi^2=25.86$, $ss=6$, $p=0.0002$), a Cramerov V koeficijent ukazuje na umjereno značajnu povezanost među promatranim varijablama ($V=0.46$, $p=0.001$); 2.) hi-kvadrat testom utvrđen rezultat za dramu *Izlazak sunca na Campobellu* ($\chi^2=11.89$, $ss = 5$, $p=0.036$) gdje se skupine čitatelja i gledatelja drame statistički značajno razlikuju, pri čemu oni koji su gledali dramu značajno manje navode »sebičnost«, a češće »krive postupke drugih« te »kajanje zbog učinjenih pogreški« kao uzroke tuge/nesreće u odnosu na drugu skupinu

kod koje je situacija obrnuta; 3.) hi-kvadrat test za dramu *Čelične magnolije* ($\chi^2=6.12, ss=2, p=0.047$) koji pokazuje da se recipijenti iz dviju promatranih skupina statistički značajno razlikuju po reakcijama na prikaze različitih vrsta dostojanstava likova u drami. Nadalje, doktorandica ističe kako je statistički značajna razlika ($\chi^2=10.99, ss=4, p=0.027$) utvrđena i između skupine koja je gledala dramu *Zločini srca*, a značajno je više suosjećala s »osobama kojima nije bila uzvraćena ljubav«, dok su oni koji su dramu čitali češće suosjećali s »osobama s psihičkim poteškoćama« (p u Fisherovom testu=0.034) te onima »nižeg socio-ekonomskog statusa« (p=0.018). Hi-kvadrat test je također pokazao da se dvije promatrane skupine recipijenata statistički značajno razlikuju s obzirom na to prema kojoj su grupaciji ljudi prikazanih u drami *Sjećanje na Brighton Beach* osjetile suosjećanje ($\chi^2=10.99, ss=4, p=0.027$), s tim da su oni koji su čitali dramu značajno više suosjećali s osobama nižeg socio-ekonomskog statusa, a oni koji su dramu gledali suosjećaju s izbjeglicama i osobama druge nacionalnosti ($\chi^2=4.385, ss=2, p=0.036$). Analiza je pokazala i da su se dvije skupine recipijenata, koje su se na različite načine upoznavale s dramom *Zločini srca*, statistički značajno razlikovale po uzroku tuge vezane za događaje u drami ($\chi^2=18.16, ss=7, p=0.011$), s tim da je skupina koja je čitala dramu značajno više bila pogođena bolešću bliske osobe, a sudionici koji su gledali dramu značajno više navode nepravdu (Fisherov test; p=0.0062) i sebičnost (p=0.0088) kao elemente koji su izazvali njihovu reakciju. Nadalje, doktorandica ističe kako je hi-kvadrat test pokazao da postoji statistički značajna razlika među dvjema promatranim skupinama recipijenata za dramu *Dokaz* u pogledu toga koji likovi i događaji kod njih izazivaju tugu ($\chi^2=14.38, ss=6, p=0.026$), pri čemu recipijente koji su gledali dramu značajno više rastužuje nepravda, a one koji su čitali dramu smrt bliske osobe ($\chi^2=4.66, ss=1, p=0.031$). Isto tako utvrđeno je da su se dvije promatrane skupine recipijenata statistički značajno razlikovale s obzirom na uzroke njihove ljutnje tijekom recepcije drame *Sjećam se Mame* ($\chi^2=9.74, ss=4, p=0.05$) tako što su se recipijenti koji su čitali dramu, kako pokazuje daljnja obrada, značajno više ljutili zbog »nepravde koju pojedinci čine jedni drugima«, dok su se recipijenti koji su dramu gledali više ljutili zbog »nepoštivanja nečijeg truda« ($\chi^2=8.06, ss=1, p=0.004$). Konačno, doktorandica je ustvrdila kako hi-kvadrat test pokazuje da su se dvije promatrane skupine recipijenata razlikovale statistički značajno po pretpostavci o svojoj emocionalnoj reakciji na dramu *Čudotvorka* kao na »ne auto/biografsku dramu« ($\chi^2=6.07, ss=2, p=0.048$) te da skupina koja je čitala dramu znatno češće birala odgovor »ne znam« u odnosu na skupinu koja je gledala dramu i u kojoj su ispitanici smatrali da bi na isti način reagirali na dramu i kad ne bi bila autobiografska (p=0.0498). No, zaključuje Puškar Mustafić, sve te nađene značajnosti razlika među skupinama ne ukazuju na nepostojanje katarzičnog djelovanja auto/biografskih drama korištenih u istraživanju, nego na to da su razlozi pojavljivanja katarze različiti, što se može objasniti iznimnim glumačkim ili redateljskim produkcijama scenske ili filmske adaptacije pojedinih drama ili receptivne udešenosti uzrokovane osobnim ili iskustvima čitatelja bliskih osoba.

Na koncu, pristupnica ističe kako je njezino istraživanje važno iz dvaju razloga. Ponajprije, prema istraživanju znanstvene produkcije provedenom kao priprema za ovaj projekt, radi se o pionirskom istraživanju. Njegova novina ogleda se u uporabi kvantitativne i kvalitativne metodologije u književnoj teoriji korištenjem ankete, fokusiranih skupina recipijenata i primjeni statističkih postupaka u svrhu analize podataka i usporedbe pri istraživanju emocionalnih i kognitivnih procesa koji se zbivaju kod pripadnika dviju skupina recipijenata dramskih književnih djela, a prethode katarzi. Dakle, analiza ne samo da pokazuje prisutnost katarzičnog djelovanja suvremene auto/biografske američke drame već daje i dublji uvid u preferencije određenih emocionalno podsticajnih tema kod čitatelja, odnosno gledatelja, zaključuje Puškar Mustafić.

Mišljenje i prijedlog

S obzirom na način provedbe i temu, istraživanje je inovativno, važno i potencijalno korisno kako za književnost tako i za neke druge struke poput psihologije. Inovativnost i vrijednost rada ogleda se ne samo u odabiru teme – jer dosad nije zabilježeno istraživanje koje na takav način ispituje efekt katarze na konkretnim recipijentima drame – nego i u njegovoj interdisciplinarnosti. To je jedna od prvih studija koja kombinira

književnoteorijski i kvantitativno-kvalitativni metodološki okvir s ciljem istraživanja kognitivnih i emocionalnih reakcija čitateljske i gledateljske publike. Ono što posebno treba pohvaliti jest kvalitativni aspekt istraživanja kojim je doktorandica pokušala razumjeti emocije i motive u pozadini odgovora sudionika.

No, unatoč inovativnosti i važnosti proučavanja teme, postoje brojne nejasnoće i propusti koji zahtijevaju detaljnu i opsežnu doradu disertacije.

Prvo, cilj, problemi i hipoteze nisu međusobno povezani. Na primjer, pomoćna hipoteza 7 (H7) odnosi se na nepostojanje razlika s obzirom na način recepcije. Ta hipoteza nije povezana s problemima istraživanja, ali je povezana s posebnim ciljem. Slično tome, doktorandica kao jedan od posebnih ciljeva navodi »Ispitati djelovanje strukture i karakterizacije likova odabranih drama na emocije recipijenata«. Cilj međutim nije povezan ni s problemom ni s hipotezom. Osim toga, doktorandica treba navesti kako će struktura i karakterizacija likova biti operacionalizirana u radu. Nadalje, katarza nije operacionalizirana, odnosno nije jasno po čemu će doktorandica zaključiti je li došlo do katarzičnih efekata odabranih drama (jedan od problema istraživanja). Doktorandica je sudionicima već predložila određene osjećaje koji bi eventualno bili povezani s pojedinom dramom; međutim, sudionicima nije dala mogućnost da odaberu odgovor »ne odnosi se na mene« ili »nisam osjetio«. Drugim riječima, sudionici su bili prisiljeni odgovarati na pojedina pitanja iako se ona eventualno ne odnose na njih. Zaključno, autorica mora odabrane pojmove (konstrukte) vrlo precizno definirati, tim više što ispituje i osobno iskustvo sudionika. Preciznim definiranjem pojmova olakšava se i postavljanje problema, odnosno hipoteza.

Drugo, opis uzorka vrlo je štur. Iz tablica u tekstu jasno je da je sudjelovalo 30 sudionika, no isto treba biti navedeno. Nije jasno radi li se o prigodnom ili slučajnom uzorku te kako je doktorandica odabrala baš te osobe (je li otprije poznavala sudionike, je li korištena metoda snježne grude itd.). Treba navesti i prednosti/nedostatke tako odabranog uzorka. Također treba podrobnije navesti i karakteristike sudionika (struka itd.). Nije jasno zašto je odabrano baš 30 sudionika. Doktorandica navodi da uzorak nije veći zbog financijskih (i vremenskih) troškova povezanih s istraživanjem, međutim, to nije valjani (statistički) razlog koji se koristi prilikom određivanja veličine uzorka. Također nije jasno kako su sudionici podijeljeni u dvije skupine recipijenata (po slučaju ili su sami birali)? Ako su sami birali, koje su prednosti, a koji nedostaci u odnosu na slučajnu podjelu, odnosno, kako je to moglo utjecati na rezultate? Je li bilo sudionika koji su odustali?

Treće, u metodološkom dijelu postoje brojne nejasnoće. Prvo, kako su sudionici vraćali upitnike (npr. jesu li dobili omotnice ili su upitnike vraćali osobno doktorandici)? Drugo, zašto su za istraživanje odabrane baš te drame? Naime, je li provedeno pilot istraživanje u kojem se pokazalo da su odabrane drame te koje će potaknuti sudionika na emocionalni angažman? Jesu li korišteni neki kriteriji pri odabiru drama? Nije jasno kojim su redoslijedom sudionici čitali drame, odnosno je li redoslijed bio jednak za sve ili su sudionici sami birali redoslijed? To je od velike važnosti jer je redoslijed čitanja drama mogao utjecati na odgovore sudionika (tzv. udešenost). Kako je glasila uputa sudionicima, jesu li upoznati s time da je istraživanje anonimno i dobrovoljno te da mogu odustati u bilo kojem trenutku? To je vrlo važno, posebice zato jer su sudionici odgovarali na pitanja o osobnim iskustvima. Nije jasno je li preuzet nečiji tuđi upitnik ili je autorica konstruirala vlastiti. Ukoliko je konstruiran novi upitnik to treba i navesti. U upitniku je naveden niz osjećaja (emocionalnih reakcija) koje bi sudionici mogli doživjeti tijekom čitanja drama (pitanja 2.3–3.6). Kako su odabrani uključeni osjećaji, odnosno je li provedeno pilot istraživanje ili su kao predložak korištena druga istraživanja? Problem s tako postavljenim pitanjima jest da eventualno postoje osjećaji koje je sudionik doživio, a nisu navedeni te da su sudionici »prisilno« odgovarali na pojedina pitanja jer nisu imali mogućnost odabira odgovora poput »ne odnosi se na mene«.

Četvrto, kao statistički postupci u provjeri hipoteza koriste se hi-kvadrat test i Fisherov egzaktni test. Iako je u disertaciji navedeno da se u slučajevima kada se nije mogao koristiti hi-kvadrat test koristiti Fisherov egzaktni test (str. 101), nigdje nije eksplicitno rečeno koji su uvjeti u kojima se koristi jedan, odnosno drugi test.

Peto, u disertaciji se koristi neprikladna terminologija. Na primjer, izraz »izrazito učestaliji«, koji doktorandica često koristi prilikom objašnjavanja razlika u frekvencijama odgovora, nije termin koji se koristi u statističkom zaključivanju. Osim toga, doktorandica navodi da su mjerene emocionalne reakcije sudionika (str. 112). Ukoliko se pogledaju pitanja u upitniku, to nije točno. Naime, u upitniku se od sudionika traži da odabere koje teme/osobine aktera su ga/ju emocionalno dotaknule. Slično tome, doktorandica navodi da su mjerene reakcije na predrasude prema različitim skupinama/objektima (poglavlje 6.1.3.). No, ne mjere se reakcije već teme koje su sudionici uočili. S obzirom da su teme/osobine aktera, prema doktorandičinim navodima (poglavlje 4), gotovo identične u pisanim i ekraniziranim dramama, dobiveni rezultat da ne postoji statistički značajna razlika u osobinama/temama s obzirom na način recepcije ne čudi. Doktorandica istodobno, s obzirom na oblike pitanja, nije odgovorila na jedno od osnovnih ciljeva istraživanja – usporedbu emocionalnih reakcija s obzirom na način recepcije.

Šesto, prikaz rezultata nije optimalan, odnosno velik broj ponavljajućih grafova i tablica otežava čitanje i praćenje rezultata. Stoga se predlaže da se prikazi rezultata sažmu, pri čemu treba iz rada ukloniti grafove, a podatke prikazati u tablicama za svih osam drama po pojedinim hipotezama. U tablicama se trebaju koristiti ili puni nazivi ili, ukoliko se koriste skraćenice, iste treba objasniti u legendi ispod tablice. Naposljetku, poglavlje »Rezultati i rasprava« može se s obzirom na strukturu podijeliti u dva poglavlja, odnosno »Rezultati« i »Rasprava«. S obzirom da je doktorandica koristila metodologiju koja je svojstvena društvenim istraživanjima, u »Raspravi« treba navesti i nedostatke iste. U dijelu koji se odnosi na raspravu najčešće se ne raspravlja već se ponavljaju rezultati. Na primjer, doktorandica ne objašnjava zašto su samo čitatelji ili samo gledatelji dali određene odgovore. Pretpostavke treba argumentirati rezultatima pojedinih analiza (uključujući i kvalitativnu analizu). Na primjer, na str. 339 doktorandica sugerira da je možda riječ o specifičnoj percepciji sudionika. To treba argumentirati, odnosno objasniti zašto bi baš sudionici u istraživanju imali specifičnu percepciju (to može ukazivati i na probleme prilikom odabira sudionika). Osim toga, s obzirom da je riječ o empirijskom istraživanju, opisi drama bi trebali biti uključeni u opise instrumenata/materijala koji se koriste.

Naposljetku, rad treba detaljno pregledati s obzirom na pogrešno numerirana poglavlja, velik broj tipfelera te pravopisnih i gramatičkih pogrešaka.

	titula, ime i prezime	ustanova	e-pošta
Prijedlog povjerenstva za obranu doktorske disertacije (3 člana + 2 zamjenika)			
Prijedlog datuma,	datum	vrijeme	mjesto

vremena i mjesta obrane doktorske disertacije			
Povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije	titula, ime i prezime	potpis	
	1. izv. prof. dr. sc. Sanja Runtić		
	2. doc. dr. sc. Alen Biskupović		
	3. izv. prof. dr. sc. Biljana Oklopčić		
	4. doc. dr. sc. Silvija Ručević		
	5. doc. dr. sc. Ivan Trojan		
Napomena			
Mjesto i datum	Osijek, 21. studenoga 2016.		

Molimo Vas da ispunjeni Obrazac 3 pošaljete u elektroničkom i u tiskanom obliku (potpisan) referentu za doktorski studij u Uredu za studentska pitanja.